

Frekwencja rodów męskich ogierów śląskich dopuszczonych do krycia klaczy uczestniczących w Programie ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej

Iwona Tomczyk-Wrona

*Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,
Dział Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt, 32-083 Balice k. Krakowa;
iwona.wrona@izoo.krakow.pl*

Wstęp

Rody męskie w hodowli koni śląskich

Z uwagi na historyczne uwarunkowania powstania rasy śląskiej należy stwierdzić, że największy udział w jej tworzeniu miały konie rasy oldenburskiej. Hodowla koni w Oldenburgii miała swój początek w XV w., kiedy to panujący wówczas Graf Anton Günther (1603–1667) rozpoczął planową pracę hodowlaną. Pierwszy oficjalny dokument rządowy, dotyczący tej rasy powstał w 1820 r. Zgodnie z jego treścią, nakładał on obowiązek uznawania ogierów przez komisję państwową, określał stawki za stanówkę oraz kary za utrzymywanie nieuznanego ogiera, jak również doprowadzanie klaczy do takiego ogiera. Od 1840 r. premie w wysokości 75 talarów w złocie otrzymywali właściciele najlepszych klaczy. W tym czasie zaczęto wydawać księgi stadne i wprowadzono pełną rejestrację urodzeń źrebiąt (Andrzejewski, 1988; Lawin, 2004; Schaper, 1927).

Za początek hodowli koni na Śląsku uznaje się założenie przez rząd pruski w 1817 r. państwowego Stada Ogierów w Lubiążu. Początkowo dominowały w stadzie ogierzy w lżejszym typie, po których potomstwo stanowiło remont dla potrzeb wojska, jednak nie zaspokajało w pełni potrzeb rolnictwa i rozwijającego się przemysłu, potrzebujących koni w cięższym

typie. Wówczas zaczęto sprowadzać ogierzy oldenburskie i wschodnioniemieckie, które w latach 1917–1938 stanowiły 40% wszystkich ogierów używanych w hodowli na Śląsku. Wśród hodowców koni śląskich ogierzy oldenburskie cieszyły się dużym powodzeniem, gdyż dawały dobre potomstwo, zarówno z końmi lekkimi, jak i ciężkimi (Cześnik, 1999; Detkens, 1961).

W okresie międzywojennym zdołano wytworzyć kilka linii męskich i kilkanaście żeńskich. Z męskich na szczególną uwagę zasługiwał ród Emigranta, ogiera pochodzenia hano-werskiego i ród Normann – Rubico, syna importowanego z Francji do Oldenburgii ogiera Normann rasy anglonormandzkiej (Bruse, 1942; Pruski, 1960).

Niestety, podczas II wojny światowej zginęła większość koni śląskich. Te osobniki, które się uratowały, zostały wywiezione do Niemiec, bądź zabrane przez wojska Armii Radzieckiej. Dokumentacja hodowlana i rodowodowa koni zaginęła podczas działań wojennych. Stąd, nieliczne konie, jakie pozostały w kraju, na ogół nie miały udokumentowanego pochodzenia. Te, które ocalały, w większości pochodziły z linii anglonormandzkiego ogiera Normann, będącego założycielem cennego w hodowli koni śląskich oldenburskiego rodu, reprezentowanego przez męskich potomków do dnia dzisiejszego. Po wojnie odnaleziono i zidentyfikowano takie ogierzy, jak: Diebitsch old., Ułan old., Holdek śl., Egon I (NU), a także Rittmeister old. i Skat śl.,

których synowie, Marokko i Prudnik założyli własne odgałęzienia rodowe (Detkens, 1961; Rozwadowski, 1950).

W pierwszych latach po wojnie, w celu odbudowy hodowli koni śląskich utworzono dwa stada ogierów: w Koźlu i Książnie (obecnie Książ), gdzie umieszczono zebrane ogiery śląskie i oldenburskie. W 1950 r. powstała pierwsza państwowa stadnina koni śląskich w Strzelcach Opolskich, w której zgromadzono wszystkie klacze, odzyskane z gospodarstw państwowych oraz zakupione od prywatnych hodowców. Pomimo nie najlepszego materiału zarodowego, dzięki starannemu doborowi ogierów udało się w niedługim czasie uzyskać dobre wyniki hodowlane. Ponadto, stadnina w Strzelcach Opolskich wykupywała również odsadki od prywatnych hodowców. Następnie, powstały kolejne stadniny: w 1951 r. w Wojanowie koło Jeleniej Góry (działała tylko do 1960 r.) oraz w 1955 r. w Strzegomiu. Na tej bazie rozpoczęto prace nad wytworzeniem i wyrównaniem typu konia śląskiego, jako kalibrowego, mocnego, ale w miarę szlachetnego konia, przydatnego w rolnictwie (Rajca-Pisz, 2005; Zwoliński, 1958).

W 1955 r. powstał Ośrodek Hodowli Konia Śląskiego, który początkowo obejmował swoim działaniem kilka powiatów województw opolskiego i katowickiego, a później również teren wrocławskiego. W tym czasie było 1421 wartościowych klaczy, ale tylko 670 było wpisanych do ksiąg stadnych. W celu uniknięcia wzrostu spokrewnienia, wobec licznego udziału wspólnych przodków w posiadanym materiale hodowlanym, dokonano dwukrotnego zakupu oldenburgów w kraju ich pochodzenia. W 1955 r. sprowadzono na Śląsk 8 ogierów oldenburskich, a w 1956 r. dalszych 10 ogierów oraz 10 klaczy, z których 6 było żrebnych. Spośród sprowadzonych ogierów najlepiej sprawdziły się dwa: Floto (ur. 1950 r.) i Erling (ur. 1954 r.), które wykorzystano w elitarnych stadninach, natomiast pozostałe były używane w hodowli terenowej (Detkens, 1961; Pruski, 1960).

W 1956 r. na Zjeździe Hodowców Koni Śląskich zaakceptowano plan pracy hodowlanej nad ustaleniem typu i konsolidacją konia śląskiego, jako konia roboczego dla potrzeb rolnictwa. Polityka hodowlana lat 60., zmierzająca do uzyskania małego, ekonomicznego konia poprzez obniżanie wzrostu w wyniku krzyżowania

koni śląskich z rasami półkrwi, a nawet hucułami lub konikami polskimi, doprowadziła do regresu w hodowli tej rasy. Na szczęście, rolnikom nie odpowiadały konie o wzroście 150–152 cm, co spowodowało wprowadzenie nowych wzorców 155–158 cm wysokości w kłębie. Zaprzestano również dolewu krwi innych ras, a powstałe wcześniej krzyżówki wyeliminowano z hodowli. W drugiej połowie lat 70. koń śląski znów powrócił do łask rolników jako koń roboczy (Detkens, 1961; Pruski, 1960).

Wraz z rozwojem konnych dyscyplin sportowych zaczęto stosować w hodowli koni śląskich dolew pełnej krwi angielskiej w celu uzyskania koni wszechstronnie użytkowych, wykorzystywanych w sporcie jeździeckim i zaprzęgowym. Krzyżówki takie potocznie nazywano „folbluto-ślazakami” lub „anglo-ślazakami”. W związku z zapotrzebowaniem na „nowy typ ślazaka” zaczęto prowadzić prace hodowlane w dwóch kierunkach. Obok hodowli koni śląskich w tzw. „starym typie”, o predyspozycjach bardziej zaprzęgowych, zaczęto prowadzić hodowlę konia śląskiego w „nowym typie”, jako bardziej szlachetnego, o wszechstronnej użyteczności.

Znalazło to wyraz we wprowadzeniu w 1996 r. nowych zasad wpisu do księgi stadnej koni śląskich, które określiły możliwość wpisu do niej koni pochodzących od przodków rasy śląskiej, oldenburskiej i pełnej krwi angielskiej. Systematyczne wprowadzanie ogierów oldenburskich do hodowli koni śląskich spowodowało, że założyciele obecnie istniejących rodów męskich wywodzą się w większości od przodków oldenburskich, natomiast nieliczne od ogierów pełnej krwi angielskiej (Lawin, 2004; Rajca-Pisz, 2005).

Analiza populacji koni śląskich wykazała istnienie w obecnej hodowli przedstawicieli sześciu rodów męskich pochodzenia oldenburskiego, wytworzonych na kanwie sprowadzanego materiału zarodowego koni oldenburskich. Spośród sześciu istniejących rodów męskich pięć wywodzi się od anglonormandzkiego ogiera NORMANN (Introuvable AN – Seduisante s.f.), ur. w 1868 r. we Francji. Jego rodowód jest silnie nasycony pełną krwią angielską, zarówno od strony ojca, jak i matki. W latach 1871–1887 ogier ten dał 12 ogierów i 71 klaczy zarodowych, tworząc tym samym początek silnego ro-

du, dominującego do dziś w hodowli oldenburskiej i śląskiej. Największe znaczenie dla rozpropagowania tego rodu miał jednak jego syn RUBICO, ur. w 1877 r. Pozostawił on dwóch znakomitych synów, którzy utrwalili ród, tworząc dwa równoległe znakomite odgałęzienia. Byli to RUTHARD i WITTELSBACHER. Kolejne odnogi założyli ich synowie i wnukowie,

spośród których ród ogiera ERBGRAF obecnie w hodowli koni śląskich nie występuje.

Aktualne rody to: EDELMANN (Ed), RUTER (Ru), ROLAND (Ro), GIDO (Gi) i GAMBO (Ga).

Następujący schemat przedstawia odgałęzienia rodowe ogiera RUBICO, założyciela męskich linii genealogicznych koni śląskich.

Założyciele pięciu rodów męskich w hodowli koni śląskich

NORMANN 1868	RUBICO 1877	RUTHARD 1890	EHRENBERG 1896	EDELMANN 1900
				ERBGRAF 1900
			RUDOLF 1901	RUTER 1909
				ROLAND 1910
		WITTELSBACHER 1890	GIRELLO 1897	GIDO 1908
				GAMBO 1912

Założycielem szóstego rodu męskiego, reprezentowanego w hodowli koni śląskich, jest również anglonormadzki ogier, CONDOR (Fondroyant II xx – Séduisante AN), hodowli niemieckiej. Jest on założycielem anglonormadzkiej linii w hodowli oldenburskiej, licznie występującej także w hodowli koni śląskich. Ród ten rozprzestrzenił się w Polsce poprzez ogiera CENTIMO, rasy ciężki koń gorącokrwisty (sch. warm.).

Stosowane oznaczenie rodu CONDOR to Co (Krasowska i Świgoń, 2001; Rajca-Pisz, 2005).

Materiał i metody

W hodowli jest obecnie czynnych około 1500 klaczy śląskich, wpisanych do głównej części księgi stadnej. Z tego w Programie ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej w sezonie 2012/2013 uczestniczyło 748 klaczy w 217 stadach. W celu realizacji programu na sezon 2012/2013 uznano do kojarzeń z tymi klaczami 240 ogierów śląskich. Z uwagi na podstawowy cel programów ochrony, jakim jest zachowanie bioróżnorodności, przeprowadzono analizę wśród ogierów, zakwalifikowanych do

krycia tzw. klaczy programowych, głównie pod kątem ich przynależności do uznanych rodów męskich w hodowli koni śląskich.

Z uwagi na historyczne uwarunkowania powstania rasy śląskiej, za rasy biorące udział w tworzeniu koni śląskich przyjmuje się przede wszystkim konie oldenburskie (w starym typie, hodowane w czystości rasy) i konie pełnej krwi angielskiej. Jednym z podstawowych warunków uczestnictwa w programie ochrony jest pochodzenie od co najmniej trzech pokoleń przodków, wpisanych do ksiąg koni rasy śląskiej lub ras biorących udział w jej tworzeniu oraz ograniczenie udziału liczby przodków pełnej krwi angielskiej w trzecim pokoleniu do dwóch (na 8 przodków).

Klacz programowe mogą być kryte tylko wyselekcjonowanymi ogierami, stąd nie bez znaczenia jest, czy wybrane ogiery reprezentują wszystkie rasy męskie i jaki jest w nich ich udział liczbowy oraz ich wiek. Badaną populację scharakteryzowano także, uwzględniając rozkład maści w poszczególnych rodach męskich.

Wyniki i ich omówienie

Ocenianą populację 240 ogierów śląskich, uznanych do krycia klaczy programowych w sezonie 2012/2013, przyporządkowano zgodnie z przynależnością do wyodrębnionych sześciu rodów męskich. Najliczniej reprezentowany jest ród EDELMANN, do którego należy 81 ogierów, co daje 33,75%. Drugim co do liczebności jest ród GAMBO – 67 szt. (27,92%). Te dwa rasy stanowią ponad 60% wszystkich ogierów, uznanych do krycia klaczy uczestniczących w programie ochrony. W dalszej kolejności reprezentowany jest ród GIDO – 36 ogierów (15%) i ród CONDOR – 23 ogiery (9,58%).

Najmniej przedstawicieli mają rasy RUTER – 14 ogierów (5,83%) oraz ROLAND – 8 ogierów (3,33%). Należy zwrócić na nie większą uwagę, aby nie dopuścić do ich utraty. Wśród ocenianych ogierów 11 szt. (4,58%) nie wywodzi się z żadnego uznanego w hodowli śląskiej rodu oldenburskiego. Osobniki te pochodzą

w liniach męskich od ogierów pełnej krwi angielskiej. W programie ochrony udział koni pełnej krwi angielskiej nie może być większy, jak dwóch przodków w III pokoleniu wstecznym.

W pracy zamieszczono diagramy rodowodowe poszczególnych uznanych rodów męskich pochodzenia oldenburskiego. Ze względu na dużą liczbę pokoleń wstecznych, dla przejrzystości zakończono na ojcach ogierów, mogących uczestniczyć w programie ochrony. Przy każdym przedstawicielu podano rok urodzenia.

Liczby w nawiasach przy nazwach ogierów (ojcach) określają liczbę synów po danym ojcu – ogierów, uznanych do krycia klaczy programowych.

Tabela 1 przedstawia strukturę wiekową ogierów śląskich, uznanych do krycia klaczy programowych w sezonie 2012/2013. Najliczniej są reprezentowane ogiery w wieku od 6 do 9 lat, odpowiednio 21, 19, 28, 23 szt., co daje łącznie 38% wszystkich z nich. W tym przedziale wiekowym ogierów z rodu EDELMANN było 33 szt., co stanowi 40,74% wszystkich ogierów z tego rodu, 31 szt. z rodu GAMBO (46%), 9 szt. z rodu GIDO (25%), 7 szt. z rodu CONDOR (30,43%), 6 szt. z rodu RUTHER (42,86%), 3 szt. z rodu RODAN (37,5%) i 2, pochodzące w linii męskiej po przodkach pełnej krwi (18,18%).

Rozkład ogierów młodych – od 3 do 5 lat, a więc najbardziej przyszłościowych – w obrębie rodów przedstawiał się następująco: na 43 ogiery, które stanowiły 18% wszystkich, najwięcej należało do rodu GAMBO – 13 szt., co stanowiło 19,4% wszystkich ogierów z tego rodu, następnie do rodu EDELMANN – 9 szt. (11,11%), rodu GIDO – 7 szt. (19,44%), rodu CONDOR – 4 ogiery (17,39%), rodu RODAN – 2 szt. (25%), rodu RUTHER – 2 szt. (14,29%).

Jednocześnie, osobników pochodzących w linii męskiej po przodkach pełnej krwi angielskiej było w tym przedziale wiekowym więcej niż wśród ogierów starszych (6–9 lat), bo 6 szt., co stanowiło 54,54% wszystkich ogierów, wywodzących się od przodków pełnej krwi angielskiej.

**RÓD EDELMANN - Ed - 81 ogierów uczestniczących w programie ochrony
(Ehrenberg - Nera) ur. w 1900 roku w Niemczech**

Edelfalk old 1958	Enzian old 1981	Palant (12) 1985	Neolit (1) 1992		
			Lokaut (1) 1992		
			Boy (1) 1989	Portos (1) 1996	
			Iluk (1) 1992		
			Burgund (2) 1997		
			Perkal 1989	Port (2) 1993	Deport (2) 2000
				Derkos (2) 1999	
		Lapis (14) 1988	Rapos (1) 1998		
			Lucky (3) 1996	Amigo (1) 2001	
			Tramer (1) 1998		
	Begis (5) 1999				
	Arsenal (4) 2000				
	Awans (1) 1998				
	Eskimos (1) 1985				
	Euros (1) 1987	Europ (1) 1994			
	Eitel old 1964	Eidam (2) 1981	Liguster (1) 1989		
			Santos (1) 1990		
			Szalom (2) 1990		
			Sajudis 1990	Indygo (1) 1994	Basior (2) 1999
	Erbe 1984	Evento sch.warm (5) 1995	Bevet (1) 1999		
Nefryt (7) 1998					
Trybun (1) 2001					

**RÓD GAMBO - Ga - 67 ogierów uczestniczących w programie ochrony
(Girello - Leonta II) ur. w 1912 roku w Niemczech**

Gabo sch.warm.	Gletscher old 1962	Glöckner old (1) 1982	Hondaker (8) 1990	Szach (2) 1997			
				Patriota (1) 1997			
				Bystrzak (2) 1997			
			Iner (2) 1989	Jaszcz 1988	Ratusz (1) 1994		
					Hutor (15) 1999	Lothario (1) 2006	
						Pikolo (2) 2003	
						Romeo (1) 2003	
Jantar (1) 1994							
Holdek 1945	Zdun 1956	Rycerz 1971	Rapier 1984	Rodan 1990	Relaks (1) 1995		
				Rapid (5) 1990	Rubin (3) 1995		
			Rataj 1983	Rober (1) 1991			
	Kord 1960	Liton (1) 1981	Turkus (3) 1987	Tetryk (1) 1991			
					Literat (5) 1996	Lotos (1) 2002	
				Rozmarn (1) 2000			
	Derit (6) 1994						
Diadem I 1950	Lakmus 1962	Drozd (1) 1983					
Gunther old	Bruno old 1943	Dobromierz 1954	Wezyr 1973	Kanar	Kort 1982	Koral (1) 1989	

Fot.: D. Dobrowolska

**RÓD CONDOR (AN) - Co - 23 ogiery uczestniczące w programie ochrony
(Fondroyant II xx - Seduisante AN) ur. w 1946 roku we Francji**

Centimo sch.warm. 1980	Butanol (2) 1986	Aktyw (1) 1995	Nokturn (1) 2004
	Archimedes (1) 1986	Nomen (7) 1994	Regiment (1) 2002
	Lansjer (3) 1986	Loden (2) 1994	
		Aral (1) 1995	
Arsen (1) 1986	Jarsen (3) 2005		

**RÓD GIDO - Gi - 36 ogierów uczestniczących w programie ochrony
(Girello - Waldrebe) ur. w 1908 roku w Niemczech**

Fürst old 1940	Fooko old 1945	Firley old 1949	Wrangler 1964	As (1) 1984			
				Bojkot (5) 1984	Arbiter (2) 1994		
					Largis (3) 1991	Lokan (9) 2001	
					Szwadron (5) 1993	Bakszysz (1) 1997	
				Subiekt (1) 1995			
				Latarnik (1) 1980			
	Linotyp 1979	Czako (1) 1988					
	Fronvogt old 1949	Fabian old 1953	Cenzor 1961	Harpun 1977	Harcer (1) 1983	Halas 1988	Halat (2) 1995
			Beret 1959	Bratek 1979	Borg 1988	Huragan (2) 1988	
						Bak (2) 1994	

**RÓD RUTER - Ru - 14 ogierów uczestniczących w programie ochrony
(Rudolf - Buffa) ur. w 1909 roku w Niemczech**

Skat 1944	Prudnik 1952	Hak 1968	Dolar (2) 1976	Locarno (1) 1998		
			Jogurt (2) 1985	Arabetto (2) 1999	Rotmistrz (1) 2005	
			Sejmik 1982	Askar (1) 1993	Aron (3) 1999	Santiago (1) 2005
		Grog 1965	Kaktus 1975	Daktyl 1983	Damaszek (1) 1989	

**RÓD ROLAND - Ro - 8 ogierów uczestniczących w programie ochrony
(Rudolf - Arsine) ur. w 1910 roku w Niemczech**

Brok 1955	Automat 1963	Astenik (1) 1978	Afro (3) 1991	
			Bajarz (2) 1993	
		April	Amoniak 1983	Adrian (1)
		Aramis 1979	Afront 1985	Agal (1) 1990

W tabeli 2 przedstawiono udział maści wśród ogierów uczestniczących w programie ochrony z uwzględnieniem ich przynależności do rodu męskiego. Najliczniej reprezentowana maść kara (51,2%) wystąpiła u 44 ogierów z rodu EDELMANN, co stanowiło 54,32% wszystkich pochodzących z tego rodu. Ogierów karych z rodu GAMBO było 42 szt., tj. 62,69% z tego rodu, 21 szt. z rodu GIDO (58,33%), 6 szt. z rodu CONDOR (75%), 5 szt. z rodu RUTHER (35,71%), 1 ogier z rodu RODAN (12,5%) i 4 szt. pochodzące od przodków, będących założycielami linii męskich, wywodzących się od koni pełnej krwi angielskiej (36,36%).

Dopuszczona w hodowli koni śląskich maść siwa występowała u 8,3% ogierów, uznanych do krycia klaczy programowych. Udział tej maści w poszczególnych rodach przedstawiał się następująco: ród EDELMANN – 10 ogierów, co stanowiło 12,34% wszystkich po-

chodzących z tego rodu, uczestniczących w programie ochrony, ród RUTER – 5 szt. (35,71%), ród GIDO – 2 szt. siwe (5,55%), ród GAMBO – 2 szt. (2,98%).

Po przodkach pełnej krwi angielskiej był 1 ogier siwy (9,09%). Maść ta nie wystąpiła natomiast u przedstawicieli rodów RODAN i CONDOR.

Fot.: D. Dobrowolska

Ogierzy śląskie w Programie ochrony zasobów genetycznych

Tabela 1. Rozkład wieku ogierów śląskich z uwzględnieniem przynależności do rodu męskiego
Table 1. Distribution of Silesian stallion age with regard to male line

Rok ur. <i>Year of birth</i>	Wiek (lata) <i>Age in years</i>	Nr og. <i>No. of stallion</i>	%	Rody męskie – <i>Male line</i>						
				Ed	Ga	Gi	Ru	Ro	Co	Xx
1990	23	3	1,2	2	1					
1991	22	1	0,4	1						
1992	21	4	1,7	2					2	
1993	20	6	2,5			4		1		1
1994	19	6	2,5	1	2	1			2	
1995	18	6	2,5		1	1	1	1	2	
1996	17	9	3,7	3	3	2		1		
1997	16	9	3,7	3	3	3				
1998	15	13	5,4	5	3	2	3			
1999	14	13	5,4	10	1		1		1	
2000	13	6	2,5	3	1	1			1	
2001	12	6	2,5	4		2				
2002	11	10	4,2	2	5	2			1	
2003	10	14	5,8	3	3	2	1		3	2
2004	9	23	9,6	7	12	2	1		1	
2005	8	28	11,7	10	10	1	5		2	
2006	7	19	7,9	11	3	2		1	1	1
2007	6	21	8,7	5	6	4		2	3	1
2008	5	14	5,8	3	5	1		1		4
2009	4	15	6,2	3	2	4	1	1	2	2
2010	3	14	5,8	3	6	2	1		2	
Łącznie – <i>Total</i>		240	100	81	67	36	14	8	23	11

Tabela 2. Rozkład występowania umaszczenia u ogierów śląskich z uwzględnieniem przynależności do rodów męskich
Table 2. Distribution of coat colour in Silesian stallions with regard to male line

Maść <i>Coat colour</i>	Nr og. <i>No. of stallion</i>	%	Rody męskie – <i>Male line</i>						
			Ed	Ga	Gi	Ru	Ro	Co	xx
kara – <i>black</i>	123	51,2	44	42	21	5	1	6	4
gn. – <i>bay</i>	47	19,6	15	12	4	1	2	11	2
c.gn. – <i>dark bay</i>	40	16,7	8	9	7	2	4	6	4
sk.gn. – <i>black bay</i>	10	4,2	4	2	2	1	1		
siwa – <i>gray</i>	20	8,3	10	2	2	5			1
Łącznie – <i>Total</i>	240	100	81	67	36	14	8	23	11

Podsumowanie

Podstawowym celem Programu ochrony rasy śląskiej jest zachowanie starego typu konia śląskiego, reprezentującego określony wzorzec rasowy oraz spełniającego określone programem ochrony – warunki rodowodowe, wynikające z historycznych uwarunkowań tworzenia tej rasy. Ważne jest zachowanie różnorodności genetycznej, m.in. poprzez reprezentowanie w populacji ogierów, mogących brać udział w programie ochrony, wszystkich sześciu uznanych w hodowli śląskiej rodów męskich, zwłaszcza przez młodsze osobniki, będące w wieku od 3 do 9 lat.

Szczególną uwagę należy zwrócić na mniej licznie reprezentowane rody, uwzględniając fakt, że większość ogierów wywodzi się od dwóch głównych rodów: EDELMANN i GAMBO, które stanowią ponad 60% całej uznanej populacji ogierów. Obecnie najbardziej zagrożone są rody: RUTHER i ROLAND, które łącznie stanowią niecałe 10% aktywnej populacji ogierów śląskich. Ich utrata znacznie zubożyłaby różnorodność genetyczną chronionej populacji koni tej rasy.

Działania w programie ochrony nadal muszą być skierowane w kierunku wzrostu populacji koni śląskich w tzw. starym typie, gdzie pozytywny wpływ użycia przodków oldenburskich jest utrwalany w kolejnych pokoleniach, jednak hodowanych już w naszych miejscowych warunkach i to od wielu pokoleń. Obecnie należy szczególnie zadbać o zachowanie odrębności genetycznej koni śląskich, zwłaszcza że realnym zagrożeniem dla zachowania starego typu koni tej rasy jest wzmoczenie dolew krwi koni pełnej krwi angielskiej. Należy mieć na względzie, aby zbytne uszlachetnienie nie spowodowało utraty dotychczasowego kalibru, typowego dla konia śląskiego.

Zmiana przepisów, pozwalająca na wpis do księgi stadnej koni śląskich, pochodzących od

przodków nie tylko śląskich i oldenburskich, ale również pełnej krwi angielskiej, znalazła odbicie w udziale ogierów uznanych do krycia klaczy programowych, pochodzących po przodkach pełnej krwi angielskiej, których liczba w ostatnim czasie wzrasta.

Ogierzy śląskie w przedziale wieku od 3 do 9 lat stanowią 56% całej populacji, uznanej do krycia klaczy programowych. Pozostałą część stanowią ogierzy w wieku od 10. do 23. roku życia. W kontekście realizacji Programu ochrony koni rasy śląskiej większościowy udział ogierów w tzw. dobrym wieku produkcyjnym ma bardzo duże znaczenie. Wpływ ogierów na przekazywanie potomstwu swoistych cech rasowych jest dużo większy niż klaczy, stąd liczna pula ogierów młodych daje większą gwarancję pełnej realizacji założeń programu ochrony.

Rasa oldenburska miała znaczący wpływ na tworzenie koni śląskich, co znajduje wyraz w założycielach rodów męskich, obecnie funkcjonujących w hodowli śląskiej. Udział koni oldenburskich jest niezaprzeczalny i znajduje również odzwierciedlenie w umaszczeniu współczesnej populacji ogierów śląskich. Dominującym umaszczeniem w hodowli oldenburskiej jest umaszczenie kare, stąd również w obecnie badanej populacji ogierów śląskich stanowi ono ponad 50%. Umaszczenie to przeważało u przedstawicieli rodów: CONDOR, EDELMANN, GAMBO i GIDO. Mniej niż połowa ocenianych osobników była maści karej u przedstawicieli rodów: RUTHER i ROLAND.

Oprócz maści karej i gniadej, zarówno program hodowlany, jak i program ochrony dopuszczają w hodowli koni śląskich maść siwą. Inne maści eliminują konia z hodowli. W badanej populacji maść siwa stanowiła 8,3%. Duży udział osobników o tym umaszczeniu wystąpił u przedstawicieli rodu RUTHER. Wśród ogierów wywodzących się z rodów: RODAN i CONDOR nie odnotowano natomiast występowania umaszczenia siwego.

Literatura

Andrzejewski A. (1988). Rody i rodziny w hodowli koni śląskich. Rozprawa doktorska, Zakład Hodowli Koni Wydz. Zoot. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Bruse G. (1942). Das schlesische schwere warmblutpferde Diss. Breslau.

Cześniak B. (1999). Ślązaki czy oldenburgi? *Koń Polski*, 12: 15–17.

Detkens S. (1961). Koń śląski. Wyd. własne Instytutu Zootechniki, Nr 131, Kraków.

Krasowska B., Świgoń J. (2001). Konie rasy śląskiej. Konie i rumaki, 22 (182): 38–41.

Lawin J. (2004). Konie śląskie. Koński Targ, 2: 23–25.
Pruski W. (1960). Hodowla koni. PWRiL, Warszawa.
Rajca-Pisz I. (2005). Stado Ogierów Książ. Wyd. Volumen, Warszawa.

Rozwadowski Z. (1950). Koń śląski. PWRiL, Warszawa.

Schaper M. (1927). Z księgi pruskich stadnin. Koźle.

Zwoliński J. (1958). Hodowla koni. PWN, Poznań.

Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej;

www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/konie/program-y-ochrony

FREQUENCY OF MALE LINES OF SILESIAN STALLIONS MATING MARES PARTICIPATING IN THE GENETIC RESOURCES CONSERVATION PROGRAMME FOR SILESIAN HORSES

Summary

Pedigree analysis of the Silesian horse population showed that representatives of six male lines of Oldenburg origin, created from the previously imported pedigree stock of Oldenburg horses, are currently raised. Out of the six existing male lines, five are derived from the Anglo-Norman stallion NORMANN (Introuvable AN– Seduisante s.f.), born 1868 in France. The sixth male line of Silesian horses was founded by the Anglo-Norman stallion CONDOR (Fondroyant II xx – Séduisante AN) from Germany. Stallion CONDOR was the founder of the Anglo-Norman line in Oldenburg breeding, which is also common in Silesian horse breeding.

At present, around 1500 Silesian mares, entered into the main stud book, are raised. Of these, 748 mares from 217 herds took part in the conservation programme in the 2012/2013 season. To implement this programme, 240 Silesian stallions were chosen for mating the programme mares in the 2012/2013 season. Considering the principal goal of the conservation programmes, namely to conserve biodiversity, analysis was made of the contribution of stallions chosen for mating the programme mares, according to the male lines recognized in Silesian horse breeding.

Special attention should be given to less numerous lines, considering that most stallions originate from the two main lines: EDELMANN and GAMBO, which account for over 60% of the entire approved population of stallions. The lines at highest risk of loss are RUTHER and ROLAND, which are represented by less than 10% of the stallion population. The undeniable contribution of Oldenburg horses is also reflected in the coat colour of the present population of Silesian stallions. The dominant colour among Oldenburg horses is black, and accordingly it accounts for more than 50% in the current population of Silesian stallions.

Fot.: I. Tomczyk-Wrona